

Instituut
Mijnbouwschade
Groningen

Titel	Overwegingen bij de uitzonderlijke toepassing van het bewijsvermoeden
Auteur	Ir. P.C. van Staalduinen
Documenttype	Richtlijn
Datum en Versie	14-10-2022

Overwegingen bij de uitzonderlijke toepassing van het bewijsvermoeden

Inleiding

In het advies van het Panel van Deskundigen¹ zijn twee criteria geformuleerd, op basis waarvan kan worden bepaald of het bewijsvermoeden van toepassing is. Deze criteria betreffen 1) de afstand tot het Groningenveld en 2) de sterkte van de trillingen van de historisch opgetreden geïnduceerde bevingen, met een epicentrum gelegen in het Groningenveld. In het advies is echter ook een uitzonderingssituatie beschreven, waarin het bewijsvermoeden van toepassing kan zijn, zelfs indien aan geen van deze twee criteria is voldaan. Deze notitie geeft aantal nadere overwegingen waarmee zo objectief mogelijk kan worden bepaald of er potentieel van zo'n uitzonderingssituatie sprake is.

Uitzondering in Advies Panel van Deskundigen

Het advies van het Panel van Deskundigen over de uitzonderingssituatie luidt²:

Indien in een concreet geval aan géén van de beide criteria wordt voldaan, kan een relatie tussen bodembewegingen en het ontstaan van fysieke schade weliswaar wetenschappelijk niet worden uitgesloten, maar valt deze redelijkerwijs niet aan te nemen. Het gevolg hiervan is dat in een dergelijk geval het wettelijk bewijsvermoeden niet van toepassing is. Het Panel tekent hierbij aan dat op deze praktische methode om tot toepassing van het wettelijk bewijsvermoeden te komen in zeer uitzonderlijke situaties mogelijk een uitzondering moet worden gemaakt. Nader onderzoek in een dergelijk concreet geval, waarin de bijzondere omstandigheden zich voordoen, zou kunnen uitwijzen, dat een bestuurlijk bewijsvermoeden op zijn plaats is.

Het Panel denkt in dit verband aan fysieke schade aan een gebouw of werk dat, gelet op de aard van de locatie van dit gebouw of werk, al dan niet in combinatie met de bijzondere constructiekenmerken van dat gebouw of werk, gevoeliger is voor aardbevingen dan andere gebouwen of werken. Wat betreft deze uitzonderlijke categorie 'gevoelige gebouwen of werken' moet worden gedacht aan gebouwen of werken in wierdendorpen, op taluds en langs slootkanten, of bepaalde grote boerderijen of molens. Echter ook dan geldt "Ja, tenzij"; tenzij er sprake is van evident en aantoonbare andere oorzaak.

Het Panel meent dat de Deelcommissie bij de beslissing op aanvragen tot vergoeding van mijnbouwschade aan aldaar gelegen gebouwen of werken bewust moet zijn van de kennelijk grotere gevoeligheid van het gebouw of werk in kwestie. In zulke uitzonderlijke situaties zou de Deelcommissie naar het oordeel van het Panel, om iedere kans op onrechtvaardigheid uit te sluiten, een bestuurlijk bewijsvermoeden toepasselijk moeten achten als de aard van de schade daartoe aanleiding geeft, ook als in concreto niet een van de beide hiervoor geformuleerde criteria van toepassing zijn. Overigens geldt ook hier dat als het wettelijk bewijsvermoeden niet van toepassing wordt geacht aansprakelijkheid van de exploitant op grond van artikel 6:177 BW niet uitgesloten.

Het bovenstaande advies gaat er van uit dat in desbetreffende uitzonderingsgevallen de toepassing van het bewijsvermoeden door nader onderzoek moet worden onderbouwd. Dit is een bewerkelijke procedure met een onzekere uitkomst. Om die reden heeft IMG behoefte aan een meer gestructureerde beoordeling vooraf van mogelijke uitzonderingssituaties.

¹ Beantwoording vragen Tijdelijke Commissie Mijnbouwschade Groningen, Panel van deskundigen, 22 januari 2019

² Zie voor de tekst over de uitzonderingssituatie specifiek pagina 15 van Beantwoording vragen Tijdelijke Commissie Mijnbouwschade Groningen, Panel van deskundigen, 22 januari 2019

Verantwoording

In een eerste notitie van 27 mei 2020 zijn op basis van het advies van het Panel van Deskundigen voorwaarden en omstandigheden aangegeven waarmee deze mogelijke uitzonderingssituaties kunnen worden beoordeeld. Die notitie is sindsdien door IMG gehanteerd in een desk study van gebouwen waarvoor deze uitzonderlijke toepassing van het bewijsvermoeden mogelijk aan de orde is. Bij die beoordelingen in de praktijk op basis van de notitie van 27 mei 2020 zijn in de loop van de tijd door IMG interpretatieverschillen gesignaleerd waarvoor een nauwkeuriger omschrijving van de hieronder omschreven voorwaarden en specifieke kenmerken een omstandigheden een oplossing zou kunnen bieden. Randvoorwaarde hierbij was dat de beoordeling nog steeds op basis van een desk study zou moeten kunnen gebeuren. De aspecten waarop verduidelijking gewenst was zijn in augustus en september 2022 met IMG en met externe deskundigen besproken. Op basis daarvan zijn de verduidelijkingen in het vervolg van deze notitie aangebracht.

Beschrijving omstandigheden voor uitzonderingssituatie bewijsvermoeden

Hieronder zijn overwegingen gegeven waarmee kan worden bepaald of er potentieel van zo'n uitzonderingssituatie sprake is. Deze overwegingen bieden IMG handvatten om in een 'desk procedure' te beoordelen of het nader onderzoek ingesteld moet worden om vast te stellen of daadwerkelijk van een uitzonderingssituatie sprake is.

De overweging voor een potentiële uitzonderingssituatie is een combinatie van voorwaarden en specifieke omstandigheden, die een gebouw *bijzonder gevoelig maken* voor de effecten van mijnbouwwinning, in casu trillingen door bevingen als gevolg van mijnbouwwinning.

Voor de uitzonderingssituatie moet voldaan zijn aan *beide* onderstaande voorwaarden.

Voorwaarden

- 1) Het gebouw is gelegen op zodanige afstand van het Groningenveld, dat de invloed van bodemtrillingen als gevolg van bevingen met een epicentrum in het Groningenveld nog steeds merkbaar is en in zeer uitzonderlijke gevallen nog betekenis kan hebben voor de schade. Dit komt tot uitdrukking in het hanteren van een 20 % marge op de trillingssterkte, hetgeen leidt tot een piekwaarde van **1,6 mm/s** met een overschrijdingskans van 1 %. Deze komt dus in de plaats van de normaliter gehanteerde 2 mm/s met een overschrijdingskans van 1 %.

Opmerking: in de huidige praktijk (waarbij de beving Huizinge 2012 in veel gevallen bepalend is) betekent dit een uitbreiding van het effectgebied met ongeveer 5 km.

Het gebouw is opgetrokken in (voornamelijk) metselwerk en heeft een oorspronkelijk bouwjaar van **voor 1970**. Het gebouw is ondiep gefundeerd (geen paalfundering), heeft geen gewapend betonnen funderingsbalken of -stroken en de verdiepingsvloeren, zoldervloeren, eventuele dakvloeren of kapconstructie zijn van hout.

Toelichting bij deze voorwaarden: gebouwen die aan deze twee voorwaarden voldoen zijn in generieke zit kwetsbaarder dan andere gebouwen.

Indien aan deze twee voorwaarden is voldaan, moeten voor de uitzonderingssituatie met betrekking tot het bewijsvermoeden *één of meerdere* van onderstaande specifieke kenmerken of omstandigheden aan de orde zijn, die het gebouw bijzonder gevoelig maken.

Specifieke kenmerken of omstandigheden

- a) Gebouw moet zijn van het gebouwtype 'klassieke boerderij'.
Opmerking: bedoeld is een boerderij bestaande uit een (vaak onderkelderd) voorhuis/woning met daarachter en daaraan gekoppeld een grote schuur met houten kapconstructie met een van het voorhuis/woning afwijkende constructiewijze. Een Oldambtster boerderij is een gebouwtype dat aan deze kenmerken voldoet. De aanwezigheid van de kelder onder voorhuis/woning is niet van doorslaggevend belang.
- b) Andere gebouwen die door hun ontwerp bestaan uit een combinatie van veelal omvangrijke bouwdelen met sterk verschillende draagconstructiewijzen, vergelijkbaar met de verschillen zoals onder punt a) omschreven. Niet bedoeld zijn aanbouwen van een later bouwjaar dan het (hoofd)gebouw, die een volledig eigen draagconstructie hebben of die niet zelfstandig dragen maar naar aard en omvang vrijwel geen invloed hebben op het desbetreffende (hoofd)gebouw.
- c) Gebouw heeft in enige doorsnede een verhouding tussen hoogte en kleinste breedte groter dan 3.
- d) Het ter plaatse aanwezige terrein heeft gemiddeld een helling van meer dan ongeveer 1 m op 6 m (circa 10 graden), waarbij deze helling over het volledige grondvlak van het gebouw aanwezig is.
- e) Op een afstand van minder dan 6 m tot het gebouw is in het omliggende terrein een helling aanwezig met een hellingshoek van meer dan 20 graden met een hoogteverschil van meer dan 2 m.
Opmerking: in geval van hellingen of taluds bij watergangen, sloten of kanalen dienen deze hellingen volledig en dus tot onder de waterlijn te worden meegenomen. De afstand van 6 m is behoudend gekozen.

Toelichting bij de specifieke kenmerken of omstandigheden: gebouwen met de hieronder omschreven kenmerken bij a) of b) zijn gevoelig doordat het ontwerp en de constructiewijze van het gebouw leidt tot belangrijke verschillen in de stijfheid van de constructie, waardoor het trillingsgedrag van onderdelen van het gebouw verschilt, of bij c) een meer dan gemiddeld ongunstige respons kunnen vertonen als gevolg van de bodemtrillingen. De specifieke omstandigheden bij d) kunnen leiden tot een ongunstige belasting op het gebouw door kruip in de bodem of bij e) tot een ongunstige lokale respons als gevolg van de aanwezigheid van een helling of talud in de bodem of een beïnvloeding van de stijfheid van de fundering.

In de praktijk komt de toetsing van bovenstaande voorwaarden vooral neer op de toetsing van het bouwjaar (zie hiervoor BAG-register), van het trillingsniveau (met beschikbare rekentool), en het gebouwtype (BAG register, satellietfoto's) en/of omstandigheden van het maaiveld (ligging op hellingen of nabij hellingen en taluds, aan de hand van de algemene hoogtekaart van Nederland - AHN). Hiermee is de toetsing of sprake is van een uitzonderingssituatie met betrekking tot het bewijsvermoeden vooraf en 'op afstand' uit te voeren.

Voor gebouwen die aan deze twee randvoorwaarden en aan één of meer specifieke omstandigheden voldoen, geldt dus *potentieel* de uitzonderingssituatie bij het bewijsvermoeden. Voor een definitieve vaststelling van die uitzonderingssituatie is een onderzoek *ter plaatse* in die gevallen vervolgens toch noodzakelijk of uitermate wenselijk.